

Povzetek

1. UVOD

V zadnjem desetletju je napredek na področju informacijskih in komunikacijskih tehnologij prinesel inovativne in obetavne pristope, ki zdravnikom_cam omogočajo boljše prepoznavanje in zdravljenje motenj avtističnega spektra (MAS) pri mlajših otrocih. Zdravniki_ce (in drugi zainteresirani deležniki) bi lahko takšne rešitve uporabljali_e za izboljšanje zgodnjih presejalnih testov za MAS, saj jim omogočajo spremljanje vedenja mlajših otrok tako v kliničnem kot tudi v njihovem domačem okolju.

V tem dokumentu je opisan razvoj enotnega sistema za spremljanje v predšolski vzgoji in varstvu na osnovi IKT (zbirka orodij IKT). Vzgojiteljem_icam in drugim izobraževalnim delavcem_kam nudi podporo pri spremljanju zgodnjih znakov MAS in oblikovanju inovativnih izobraževalnih dejavnosti, ki spodbujajo razvoj otrok z MAS in njihovo vključevanje v sisteme predšolske vzgoje in varstva (PVV). Dokument IO3 prav prek predvidene platforme IKT določa strnjen okvir načina učenja, ki se uporablja v okviru ustreznih paradigem poučevanja in učenja. Na ta način razvija skupni pedagoški sistem (sestavljen iz izobraževalnih ciljev, metodologije, učnih dejavnosti, metodologije ocenjevanja in smernic za vzgojitelje).

V orodje so vključeni naslednji inovativni elementi:

- Vzpostavljanje pogojev za učinkovito sodelovanje izobraževalnih institucij, vzgojiteljev_ic in otrok v raziskavi,
- oblikovanje prototipa učnega načrta za spremljanje in učenje z uporabo že dostopnih naprav IKT in vmesniške programske opreme v vrtcu/šoli, ki obravnava vrsto kognitivnih sposobnosti in prenosljivih znanj, pri čemer se uporablja prototip pedagogike, podprte z IKT,
- vzpostavitev strukture in zanesljivih postopkov, ki temeljijo na IKT, kar lahko nato uporabimo znotraj enotnega sistema spremljanja v PVV,
- oblikovanje skice za otroke, ki sodelujejo v učnih scenarijih – dejavnost na osnovi IKT kot sestavni del učnega načrta,
- poskusna uvedba in ocena učnih scenarijev iz primarnega primera,

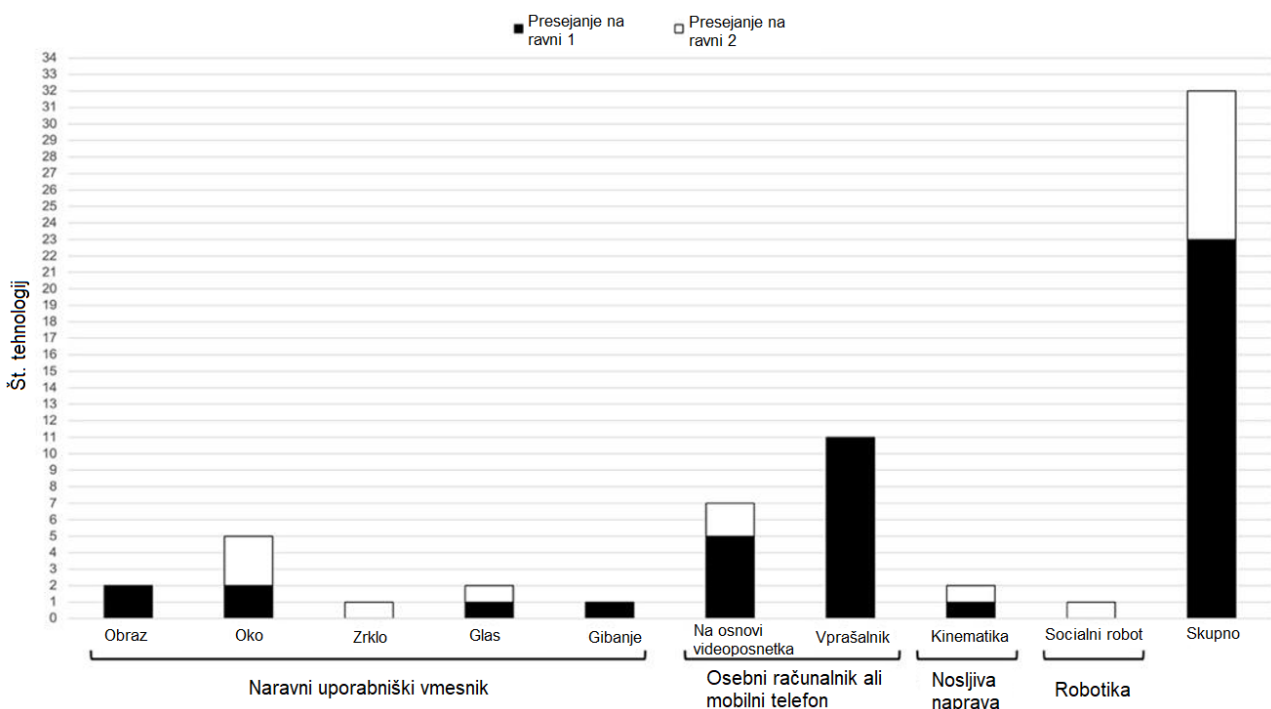
- pilotno testiranje pedagoškega pristopa NeMo v ciljni skupini v državah partnericah.

Razvoj zbirke orodij IKT je potekal v treh zaporednih korakih:

1. *pregled razpoložljivih dokazov*, ki so nam pomagali razumeti trenutno uporabo digitalnih presejalnih pristopov in orodij za MAS,
2. *analiza meddržavnega konteksta*, ki smo jo izvedli s partnerji NeMo; v tem sklopu smo raziskali vire, ki so v različnih ureditvah PVV na voljo za izvajanje zbirke orodij IKT,
3. *zasnova, razvoj in implementacija zbirke orodij IKT*, s čimer smo testirali razviti komplet orodij IKT v dejanskem okolju PVV ter zbrali povratne informacije o morebitni uporabnosti in vplivu.

2. PREGLED RAZPOLOŽLJIVIH DOKAZOV

V pregledu je bilo obravnavanih 28 študij, v katerih so bile uporabljene običajne ali prilagojene informacijske tehnologije za izvajanje presejalnih testov za MAS pri otrocih do 6. leta starosti. O metodologiji in rezultatih sistematičnega pregleda so poročali drugje.¹ Če povzamemo, so v pregledu obravnavane študije vključevale štiri glavne vrste vmesnikov, in sicer a) naravni uporabniški vmesnik (NUI), b) osebni računalnik (PC) ali mobilni telefon, c) nosljiva naprava in d) robotika. Na sliki 1 je prikazana pogostost uporabe različnih vmesnikov v vsaki kategoriji.

¹ Desideri, L., Pérez-Fuster, P. in Herrera, G. (2021). Information and communication technologies to support early screening of autism spectrum disorder: a systematic review. *Children*, 8(2), 93.

Slika 1. Pogostost uporabe tehnologij iz obravnavanih prispevkov, razvrščenih glede na kategorijo vmesnika.

V večini člankov, ki so bili vključeni v pregled (71 %; n = 20), so uporabljali presejalna orodja na ravni 1 (tj. instrumente, ki jih je mogoče uporabiti za splošno testiranje celotne populacije). Podrobna analiza razlik med dvema pristopoma presejalnih testov v skladu z zadevnimi značilnostmi študije (npr. ciljna populacija, vrsta uporabljenega vmesnika) ni bila izvedena, ker je bilo opredeljeno razmeroma nizko število orodij na ravni 2 (tj. instrumentov, ki so bili razviti za prepoznavanje morebitnih znakov MAS pri populacijah z visokim tveganjem). V približno polovici (57 %; n = 16) analiziranih člankov so uporabljali presejalna orodja, ki bi jih lahko razvrstili med funkcionalne prototipe. Od tega je 10 (62 %) prototipov spadalo med presejalna orodja na ravni 1. Podobno so v prispevkih, ki so poročali o uporabi javno dostopnih tehnologij (n = 12), večinoma (92 %; n = 11) poročali o uporabi presejalnih orodjih na ravni 1. Pri skoraj vseh presejalnih orodjih, ki so bila razvrščena kot javno dostopna (n = 10), so kot vmesnik uporabljali osebne računalnike/mobilne telefone, prek katerih so starši posredovali izpolnjene vprašalnike v sklopu presejalnih testov na ravni 1. Po drugi strani pa so med funkcionalne prototipe večinoma spadali naravni uporabniški vmesniki (56 %; n = 9), izmed katerih jih je pet vključevalo uporabo naprav za sledenje očesnim premikom.

2.1 VPLIV NA PROJEKT NEMO

Rezultati pregleda literature kažejo, da lahko tehnologija občutno pomaga pri izvajanju presejalnih testov za MAS. Mersko preverjene vprašalnike, ki so jih izpolnili starši, bi lahko preprosto prilagodili za uporabo prek mobilnih platform, s čimer bi pospešili postopke izvedbe in točkovanja. Z mobilnimi tehnologijami, ki so na voljo na trgu, pa bi lahko presejalni postopek razširili tudi na življenjsko okolje otrok (npr. doma, v vrtcu). Poleg tega bi lahko naprednejše tehnologije, kot so naprave za sledenje očesnim premikom, odobrili kot veljavno dopolnitev klasičnih presejalnih ukrepov.

3. ANALIZA MEDDRŽAVNEGA KONTEKSTA

Vzgojitelji_ce v Italiji, Španiji, Sloveniji, na Cipru in na Švedskem so prek spletnega portala Qualtrics sodelovali_e v spletni anketi, ki je bila namenjena raziskovanju izobraževalnih kontekstov, v katerih bi lahko izvajali zbirko orodij IKT. Med ključne informacije, ki so jih zbirali, so spadale a) izkušnje s poučevanjem otrok z MAS (npr. »Ali se je v vašem razredu kdaj šolal otrok z diagnozo avtizma?«) in s presejalnimi testi (npr. »Ali ste opravili formalno usposabljanje za prepoznavanje znakov avtizma pri otrocih?«); b) odnos vzgojiteljev_ic v PVV do tehnologije (npr. »Kako bi ocenili uporabnost naslednjih

tehnologij pri vašem poučevanju/izobraževanju?» in »Katero od naslednjih tehnologij bi raje uporabljali pri otrocih z motnjami avtističnega spektra?«); in c) razpoložljiva sredstva (npr. »Kolikšen bi bil po vašem mnenju proračun glede na višino sredstev, ki so običajno na voljo?«).

V anketi je skupno sodelovalo 380 vzgojiteljev_ic iz Italije ter skupno 54 vzgojiteljev_ic iz Španije (n = 10), Slovenije (n = 12), s Cipra (n = 15) in Švedske (n = 11). Ker je bilo število anketirancev_k glede na državo tako različno, so bile deskriptivne analize za Italijo izvedene ločeno od preostalih držav (v nadaljevanju: EU).

Kar zadeva izkušnje vzgojiteljev_ic pri poučevanju otrok z MAS, je 54 % anketirancev_k iz EU poročalo, da s tem nimajo izkušenj, medtem ko je v Italiji tako odgovorilo 71 % sodelujočih. Polovica anketirancev_k iz EU in 60 % anketirancev_k iz Italije pa je poročalo, da so bili deležni_e nekaj usposabljanja za prepoznavanje znakov MAS. Kar zadeva njihov odnos do tehnologij, sta obe skupini anketirancev_k podali zelo podobne odgovore. Vzgojitelji_ce menijo, da so najbolj uporabni prenosni računalniki/osebni računalniki in mobilne naprave (tj. pametni telefon in tablični računalnik). Nazadnje pa je pri vprašanju o razpoložljivem proračunu večina anketirancev_k iz EU (43 %) in Italije (44 %) kot največji možni znesek sredstev, ki bi jih lahko pridobili za nakup digitalne rešitve, navedla razpon od 50 do 300 EUR.

4. ZASNOVA, RAZVOJ IN IZVAJANJE ZBIRKE ORODIJ IKT

Spletna anketa je na splošno potrdila, da so tablični in osebni računalniki v vseh državah najprimernejša tehnična rešitev za uporabo zbirke orodij. V anketi je bilo tudi poudarjeno, da morajo biti tehnologije za uporabo zbirke orodij cenovno dostopne, da jih bodo vzgojitelji_ce dejansko uporabljali_e. Na podlagi teh rezultatov je bila obsegu tega projekta prilagojena mobilna aplikacija, s katero bi vzgojiteljem_icam omogočili uporabo presejalnega orodja za MAS in platformo, na kateri bi lahko oblikovali učne dejavnosti. Na podlagi pogovorov med člani_cami skupine in drugimi deležnik_cami ter analize predlogov različnih tehnologij, ki so trenutno na trgu, je bila sprejeta odločitev, da bo osrednji element zbirke orodij NeMo temeljil na spletni aplikaciji VIVO.² Na njej je že vzpostavljeno izobraževalno omrežje, ki vzgojiteljem_icam omogoča oblikovanje izobraževalnih dejavnosti po meri glede na potrebe otrok in za spremljanje njihovega napredka.

4.1 ŠTUDIJA IZVEDLJIVOSTI

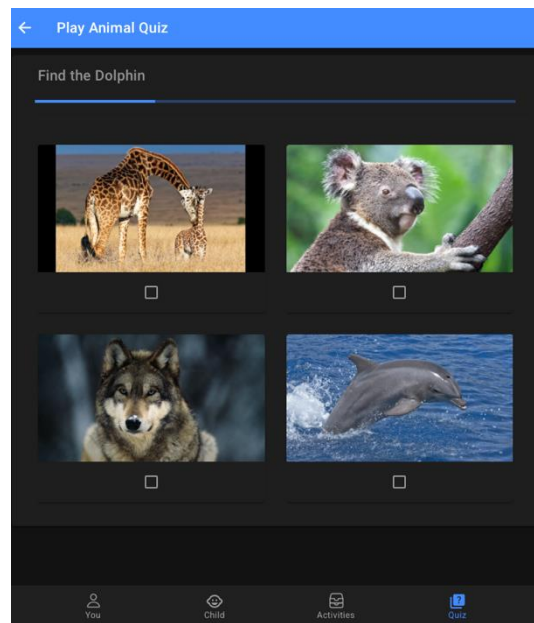
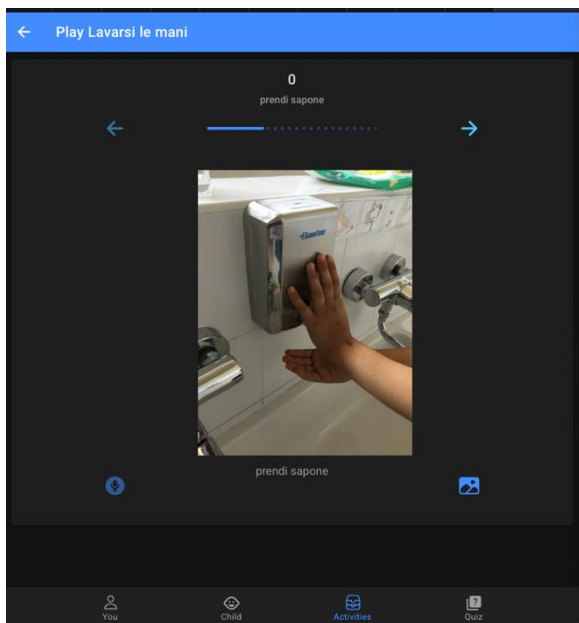
---

² Cesario, L., Delnevo, G., Malvasi, M., Desideri, L. in Mirri, S. (januar 2022). On Designing a Mobile App to Support People with Cognitive Disabilities in Daily Activities. V zborniku 2022 IEEE 19th Annual Consumer Communications & Networking Conference (CCNC) (pp. 1–6). IEEE.

Izvajanje in testiranje prve različice zbirke orodij IKT, ki je opisana v prejšnjem poglavju, je potekalo v skladu s protokolom študije izvedljivosti, ki je na voljo v celotnem končnem poročilu IO3. Izvedljivost je bila ocenjena v raziskovalni študiji z mešano metodo, v njej pa je sodeloval_a vsaj en_a vzgojitelj_ica iz vsake države partnerice v projektu NeMo. Vsak_a sodelujoči_a vzgojitelj_ica je moral_a 4 tedne zapored uporabljati zbirko orodij za izvajanje opredeljenih izobraževalnih dejavnosti. Ob koncu tega obdobja uporabe so bile izvedene kvantitativne in kvalitativne ocene, s katero bi pridobili vpogled v izkušnje uporabnikov. Na splošno so vsi_e sodelujoči_e vzgojitelji_ce menili_e, da je zbirka orodij potencialno uporabna, jo je enostavno uporabljati (po opravljenem ustreznem usposabljanju) in je prilagodljiva. Podali_e pa so tudi nekatere predloge za izboljšanje, na primer uporabnost vmesnika. Glavna ovira za uporabo v PVV bi bilo lahko pomanjkanje tehničnih sredstev (npr. internetne povezave) in strokovnega znanja.

5 KONČNI OKVIR IKT ZA OTROKE Z MAS

Na osnovi dejavnosti, ki so bile izvedene v okviru IO3 in opisane v prejšnjih poglavjih, je bil izdan prvi prototip zbirke orodij IKT NeMo. Z aplikacijami v zbirki želimo vzgojiteljem_icam nuditi presejalno orodje za MAS in platformo, na kateri lahko oblikujejo učne dejavnosti. Dejavnosti v zbirki orodij smo sprva zasnovali v obliki analize nalog, kar je učinkovita in pogosto uporabljena izobraževalna strategija za učenje večstopenjskih dejavnosti. Nekaj dodatnega razvoja pa je bilo potrebnega za prilagoditev in izboljšanje uporabnosti in uporabniške izkušnje. K zbirki orodij IO3 spada tudi vprašalnik EDUTEA, ki je na voljo v več jezikih. Izpolniti ga morajo vzgojitelji_ce v sklopu odkrivanja zgodnjih znakov MAS. Končna zbirka orodij IKT NeMo je bila zasnovana tudi kot aplikacija, ki vzgojiteljem_icam omogoča preprosto oblikovanje izobraževalnih dejavnosti, prilagojenih potrebam otrok. Med izobraževalne dejavnosti spadajo analize nalog in kvizi (slika 2). Vzgojitelji_ce lahko sledijo dejavnostim vsakega otroka in spremljajo njihov napredek skozi čas. Tako kot v prvotni različici programa VIVO pa lahko vzgojitelji_ce tudi tukaj svoje ustvarjene dejavnosti delijo z drugimi kolegi_cami iz iste države. Zbirko orodij IKT NeMo trenutno izboljšujemo, saj bomo funkcionalnostim dodali iskalnik aplikacij za še enostavnejše iskanje zunanjih aplikacij, ki so lahko uporabne za otroke z motnjo avtističnega spektra.

Slika 2. Vrste dejavnosti. Na levi strani je prikazan primer večstopenjske dejavnosti. Na desni strani je prikazana dejavnost v obliki kviza.